

Okullar Açılırken

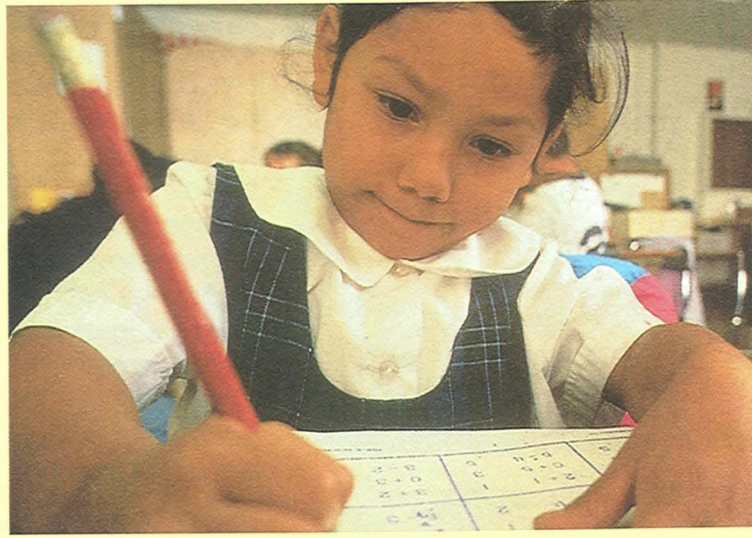
Eylül ayının ortasına geldik. Yapraklar sararıp dökülmeye, havalar serinlemeye başlarken önce bir okul alışverişi telaşı yaşandı. Formalar, ayakkabılar alındı; çantalar hazırlandı. Bu hafta başından beri de okul bahçelerinden neşeli çocuk sesleri yükselmeye başladı. Koridorlar ve bahçeler koşuşan, oynayan çocuklarla doldu. Bu hafta kalemlerin, defterlerin, kitapların alınması ve öteki hazırlıkların tamamlanmasıyla geçecek. İlk günler herkes tatilini nasıl geçirdiğini arkadaşlarına ve öğretmenine anlatacak belki. Değişik anılar paylaşılacak. Arkadaşlara duyulan özlem giderilecek. Sonra bu tatil havası giderek azalacak. Derken yavaş yavaş dersler başlayacak. Yeni bilgiler öğrenilecek. Peki, sizler yeni bilgileri öğrenmeye hazır mısınız? Ya da şöyle soralım: En iyi nasıl öğrenebileceğinizi biliyor musunuz? Öğrendiğiniz şeyleri gerçekten öğrenebiliyor musunuz? Başarılı olmak için neler yapmalıyız? Herkes başarılı olabilir mi? Gelin, bu soruların yanıtlarını hep birlikte arayalım.

Eski bir zamanda, daha bugünkü kadar karmaşıklaşmamış bir toplumda yaşadığınızı düşünün. Kız çocuğuyusanız, zamanınızı annenizle geçirecek, ondan yemek yapmayı, odun toplamayı, çocuk bakmayı öğrenecektiniz. Erkek çocuğusanız, babanızla birlikte avlanmayı, savaşmayı, iz sürmeyi öğrenecektiniz. Bunların dışında

başka da bir şeyler öğrenmeniz pek gerekmeyecekti. Çünkü bu öğrendikleriniz gelecekteki yaşamınızı sürdürmeniz için yeterliydi. Avlayacağı hayvanı nasıl izlemesi gerektiğini bilen bir delikanlı, gelecekteki aile yaşamında da başarılı olabilirdi. Bunun gibi bir genç kızın yeni avlanmış bir geiyikten lezzetli yemekler yapması onun, kendi çocuklarına bakmayı başarabileceğinin de bir

göstergesiydi. Bu toplumlarda çocuklara eğitim verilen özel bir okul ya da öğretmen yoktu. Genellikle toplumsal çevre ve etkinliklerin tümü bir tür okul işlevi görürdü. Toplumda bulunan yetişkinler de birer öğretmen gibiydi; ayrıca bir öğretmenleri yoktu çocukların.

ilköğretim okulları, karmaşıklaşan toplumda yaşamımız boyunca gerekecek olan temel beceri ve bilgileri bize kazandırmayı amaçlıyor. Lise ve üniversite gibi okullar da daha özelleşmiş bilgiler edinmemize yardımcı oluyor.

Peki, günümüzde durum nasıl? Kız çocuklarının başarmaları gerekenler yalnızca çocuk bakımı türünden işler mi?

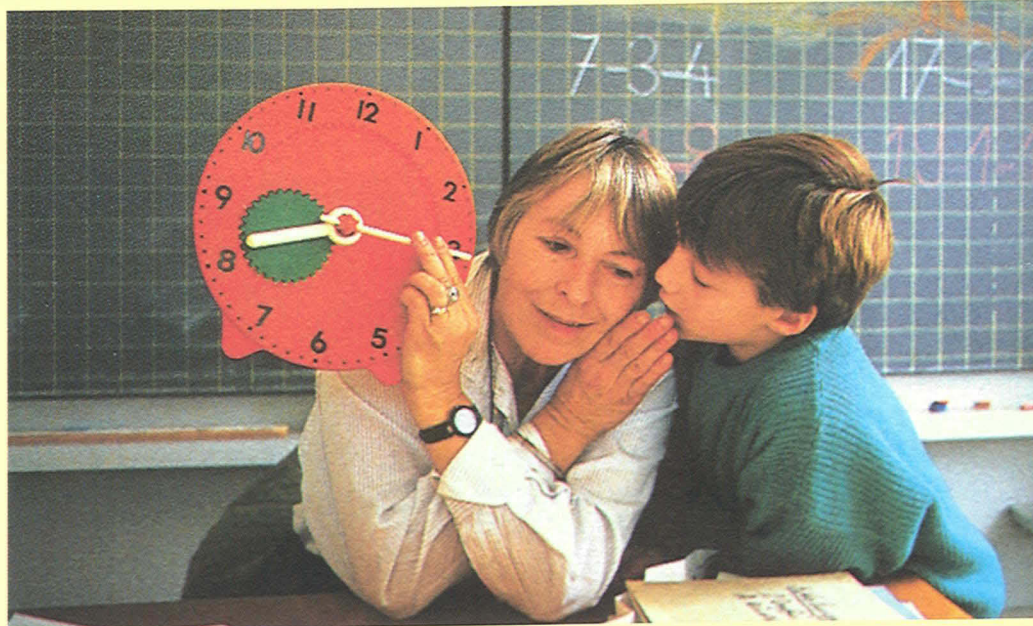
Erkek çocukları da iyi birer avcı olursa bu onlar için yeterli mi? Bu soruların yanıtlarının ne olduğu az çok belli. Artık kadınlar da erkekler de hemen hemen aynı işleri yapıyor. Günümüzdeki yaşam biçimi ilkel toplumların yaşam biçiminden çok farklı. Bizler alışveriş ediyoruz. Toplutaşım araçlarına biniyoruz. İşe gidiyoruz ve daha birçok değişik etkinlikte bulunuyoruz. Kısacası yaşantımız onlarınkine göre daha karmaşık bir nitelik taşıyor. Yaşantımızın karmaşıklaşması, çok sayıda bilgi ve beceriye sahip olmamızı gerektiriyor. Verimli, üretken, yaratıcı bireyler olabilmemiz

gerekıyor. Günlük yaşamda karşılaştığımız sorunları çözebilmemiz bir zorunluluk. Bunun için de ilkel toplumlarda yaşayan insanlardan daha fazlasını öğrenme gerekliliğini duyuyoruz. Toplumlar karmaşıklaştıkça yeni kuşaklara öğretilmesi gereken bilgiler de çoğalıyor. Öyle ki bu bilgilerin çocuklara ve gençlere aktarılması güçleşiyor. İşte

Öğrenmenin Gizli Dünyası

Okul bize yalnızca bilgi mi kazandırır? Değil, elbette. Okulda toplumsal ilişkiler kurmayı, kurallara uymayı, gelişmeyi, yaratmayı, üretmeyi ve sorun çözmeyi de öğreniriz. Farklı bireylerle bir araya geliriz. Bakarız ki çeşit çeşit insan, onların da çeşit çeşit bakış açıları var. İşte okulda bize verilen eğitim, öncelikle birbirimizin farklılıklarını anlamaya, hoşgörmeye yöneliktir. Yeni düşünceler geliştirmede, böylece yaşamın tadına varmada önemli bir fırsattır okul.

Öğrenmenin gerçekleştiği tek yer okul, öğrenmemize yardım eden tek kişi de öğretmenimiz değildir elbette. Aile ve okul dışındaki toplumsal yaşamdan da yeni yeni

şeyler öğreniriz. Başka bir deyişle, öğrenme sürecimizde yalnız değildir. Öğretmenlerimiz, anne babalarımız, yaşamımızda etkili olan öteki yetişkinler, hatta arkadaşlarımız hep birlikte eğitimimize katkıda bulunurlar. Onlarla etkileşiriz, bunun sonucunda biçimlenir, gelişir, dünyayı tanırız.

Eski eğitim anlayışlarına göre okul, çocuklara olabildiğince çok bilgi vermeyi amaçlardı. Bunun gibi öğretmen de onlara bilgiyi belleten kişi olarak görülürdü. Günümüzde bu anlayış çok değişti. Artık okullar yalnızca çokça bilgi veren yerler değil, çocuklarda sorun çözmeyi, yaratıcılığı, düşünme gücünü ve hepsinden önemlisi de öğrenme sevgisini ve isteğini geliştiren yerler olarak kabul ediliyor. Öğretmen için de böyle bu. Öğretmenin öğrencilerin yaşamlarındaki rolü daha değişik:

Öğretmen, öğrencilerin bilgiyi edinme, kullanma, yeni bilgiler üretme ve geliştirme gibi işleri gerçekleştirmelerinde "yol gösterici" olacak. Kısacası, yalnızca ders anlatan kişi olmayacak, öğrencilere öğrenmek için nasıl çaba harcanacağını öğreten kişi olacak öğretmen. Çünkü, bizler yalnızca çocuklukta ve gençlikte değil, yaşamımız boyunca öğreniyoruz. Bu nedenle, yaşamımız boyunca yeni şeyler öğrenip gelişebilmek amacıyla öğrenmek için nasıl çaba harcanacağını bilmemiz gerekiyor. Öğrenmenin yetişkinlikte de sürmesi düşüncesine "yaşam boyu öğrenme" deniyor.

Peki, nasıl öğrendiğimizi hiç

düşündünüz mü? Öğrenme, beynimizde gerçekleşen zihinsel bir olaydır. Beynimizde milyarlarca sinir hücresi bulunur. Bu sinir hücrelerinin sayıları daha biz doğmadan önce bellidir ve gelişimleri tamamlanmıştır. Oluşan sinir hücrelerinin sayıları pek değişmese de yaşam boyunca başka değişimler olabilir. Düşünme becerilerimizin düzeyini, sinir hücrelerimizin sayısının çok olması değil, aralarındaki bağlantıların sayısının çok olması belirler. Bu bağlantılar, öğrenme gerçekleşirken oluşurlar. Bağlantıların oluşma hızı bebeklik ve çocukluk dönemimizde en yüksektir. Bunun için de bebeklik ve çocukluk dönemlerinde çok hızlı öğrenebiliriz. Ancak, şunu da hemen belirtelim: Bebekler ve çocuklar her yaşta, her tür bilgiyi öğrenemezler. Örneğin, bir çocuğun okuma-yazma becerilerini öğrenebilmesi için genellikle 6-7 yaşına gelmiş olması gerekir. Çoğunlukla çocuklar bundan önce okuma-yazma öğrenemezler. Bir çocuğun daha küçük yaşta okuma-yazma öğrenmesi, onun bu becerilerinin daha hızlı geliştiğini gösterir. Bu da ara sıra karşılaşılan doğal bir durumdur.

Şu da var. Yeni bir bilgiyi herkes aynı biçimde öğrenmez. Öğrenme biçimimiz, bilginin zihnimizde işleminden geçme yoludur. Öğrenme biçimimizi çevresel, toplumsal, duygusal ve fiziksel uyarılara nasıl tepki verdiğimiz belirler. Öğrenme biçiminin doğrusu ya da yanlış yoktur ve kişiden kişiye değişir. Bununla ilgili küçük bir deneme yapabiliriz. Örneğin, "köpek"

sözcüğünü duyduğunuzda aklınıza ilkin ne geliyor? Kimileri köpeğin bir görüntüsünü görüyor, kimileri havlama sesi duyuyor, kimileri de tüylerinin yumuşaklığını duyumsuyor. Bunun anlamı nedir? Köpek sözcüğünü duyduklarında, görüntüsünü zihinde canlandıranlar öğrenmeyi "görsel" yoldan gerçekleştirirler. Bu kişiler anımsamak istedikleri öteki şeyleri de görüntüleriyle anımsarlar. Köpek sözcüğünü duyduklarında, ilk anda havlama sesini duymuş gibi hissedenler "işitsel" yoldan öğrenirler. Bu kişiler, anımsamak istedikleri şeyleri şarkı ve şiir olarak daha kolay anımsarlar. Köpek sözcüğünü duyduklarında tüylerinin yumuşaklığını anımsayanlarsa "hareket ve kullanma" yoluyla daha kolay öğrenirler. Siz bilgileri öğrenirken en çok hangi öğrenme biçimine başvurduğunuzun farkında mısınız? Bunun üzerinde biraz düşünerek nasıl öğrendiğinizi bulmaya çalışın.

Herkes Başarılı Olur mu?

"Başarısız çocuk yoktur" dersek ne düşündünüz? Hemen aklınıza başarısız olduğuna inandığınız bir arkadaşınız mı geldi, yoksa başarısız olduğunuzu düşündüğünüz yönlerinizi mi anımsadınız? Aklınıza gelen durum için "neden" diye sormayı denediniz mi hiç? "Neden arkadaşım başarısız?", "Neden karnemde zayıf var?" Bu sorulara verdiğiniz yanıtlar, "o zaten hiç çalışmaz" ya da "uğraştım uğraştım; ama olmadı" biçimindeyse biraz daha düşünmeye gereksininiz var demektir. Bu durumda kendinize arka arkaya pek çok soru sorarak gerçek başarısızlık nedenini bulmalısınız.

Başarı konusunda sormamız gereken ilk soru şudur: Benim amacım ne? Araştırmacılar, belirli bir zaman içinde gerçekleştireceği belirli bir amacı olmayan, daha doğrusu ne istediğini bilmeyen kişilerin başarı düzeylerinin daha düşük olduğunu belirlemişler. Bu araştırmacılara göre amacı

öğrenmek olan, merak duygusu fazla, soru sormayı ve araştırmayı seven, kendine güvenen, özsaygısı yüksek, düş gücü geniş kişilerin başarı düzeyleri daha yüksek oluyormuş. Bu kişilerde gözlenen bir başka önemli özellik de derslerine ve ders çalışmaya bakış açıları. Onlara göre dersler ve sınavlar yüksek not almaları gereken durumlar değil, yaşamda onlara yardımcı olacak araçlar. Ayrıca onlar, kendi yaşamları üzerinde daha etkili olmayı, yani istekleri doğrultusunda hareket

edebilmeyi başardıklarından kendi geleceklerini kolayca biçimlendirebiliyorlarmış. Uzun sözün kısası başarılı kişiler oluyorlarmış.

Diyelim ki matematik dersinden iyi bir not almayı çok istiyorsunuz. Amacınız matematik dersinin renkli dünyasını merak edip, buna bağlı olarak matematikle ilgili konuları iyice anlayarak hak ettiğiniz "pekiyi"yi almak değil de yalnızca pekiyi almaksa işiniz biraz zor. Bu durumda amacınızı yeniden gözden geçirmenizi öneririz.

Başarısız çocuk yoktur demiştik. Bunun nedeni, her insanın başarılı olabileceği pek çok yönü vardır. Howard Gardner adında bir bilim adamı son yıllarda yaptığı çalışmalarda zekânın pek çok yönünün olduğunu ileri sürmüştü. Ona göre zekânın etkin olduğu sekiz ayrı alan var: Matematik, müzik, bedensel hareketler, iletişim, zaman/mekân, bireyler arası ilişkiler, kendinin farkında oluş ve doğayı fark etme. Ayrıca, gelecekte büyük bir olasılıkla zekânın başka yönlerinin olduğunun da ortaya çıkabileceği düşünülüyor. İşte bu yeni düşünceye göre, her çocuğun iyi ve başarılı olabileceği değişik yönlerinin olduğu düşünülüyor. Örneğin, bir çocuk matematikte çok başarılıyken bedensel becerileri ya da bireyler arası ilişkileri o denli iyi olmayabiliyor. Başka bir çocuk da müzik ve zaman/mekân

konusunda çok iyi olabiliyor, ancak sözel becerileri o denli iyi olmayabiliyor.

Önemli olan, bireylerin kendi özelliklerinin farkına vararak bunları geliştirmeye çalışmalarıdır. Belli bir alanda iyi olmamak her alanda iyi olmamak anlamına gelmez. Bireyler iyi oldukları yönlerini fark ettiklerinde kendilerini de iyi hissederler. Araştırmacılar, bunu destekleyen bulgular elde etmişler. İyi olduğu yönlerini görebilen bireylerin öteki alanlardaki başarı düzeylerinin de arttığı görülmüş. Kuşkusuz bunda çalışmanın ve çaba göstermenin de büyük rolü var.

Belki duymuşsunuzdur, başarının tek yolunun "çalışmak, çalışmak, çalışmak" olduğu üzerine birilerinin söylediği sözleri. Gerçekten başarının tek yolu çok çalışmak mıdır? Günümüzde bu konuyu inceleyen bilim adamları bunun böyle olmadığını söylüyorlar. Onlara göre, başarı elde edebilmek için çok çalışmak zorunlu değil. Daha önce de sözünü ettiğimiz gibi öncelikle belirli bir zaman içinde gerçekleştireceği belirli bir amacı olmak, sonra da yaptığı planlara uygun olarak etkili ve verimli çalışmak gerekiyor. Elbette başka şeyler de gerekiyor başarılı olmak için: Başarıyı istemekte kararlı olmak, kendini çaresiz hissetmemek, yaşamdan zevk almak gibi. Sonuç olarak insanın kendine güven duyarak yola çıkması önem taşıyor. Bu, hem okulda başarıyı yakalamamızı sağlayacak hem yaşamda karşılaştığımız güçlüklerle de baş edebilmemizi hem de sorunları çözebilmemizi.

Çocuklar Doğuştan Bilim Adamıdır

Ay neden yuvarlaktır? Çimen neden yeşildir? Neden düş görürüz? Neden ayak parmaklarımız vardır? Bu sorular ve binlerce benzeri zaman zaman hepimizin aklına gelir. Ama en çok çocuklar bu tür soruların yanıtlarını merak ederler. Bu, onların dünyada var olan gerçekleri hızla öğrenebilme isteklerinin somut bir göstergesidir. Tıpkı bilim adamlarının olduğu gibi.

Peki, sorduğumuz bu sorulara yanıt alabiliyor muyuz? Yetişkinlerden kimi zaman yanıt alabiliriz. Kimi zaman öyle sorular gelir ki aklımıza, yanıtını pek kimse bilemez. İşte o zaman sorumuzun yakasını bırakmayıp yanıtı doğru ilerlemeye uğraşmamız gerekir. Bu yolda ilerlerken ilk kaynağımız ansiklopediler olabilir. Evimizde ansiklopedi yoksa kitaplığa gidebiliriz. Kitaplıklarda ansiklopedilerden başka kitaplarda da aradığımız bilgiyi bulma şansımız vardır. Kitaplar, meraklarımızı gidermek için başvurabileceğimiz en değerli ve en güvenilir kaynaklardır. Yanıtı bulana değin uğraşırız. Yanıtı bulduğumuzda aldığımız zevke diyecek yoktur. Ya yanıt bulamazsak ne olacak? Elbette yanıt aramanın peşini bırakmamamız gerek. Kim bilir belki de gelecekte bu sorunun yanıtını ilk bulan bilim adamları bizler oluruz.

"Sorduğum soruya gülerler mi acaba?" Hiç böyle bir duyguya kapıldığınız oldu mu? Bu, kimi zaman insanın aklına gelen bir şeydir. Ancak, gülünecek diye soru sormaktan kaçınmak insana pek de bir şey katmaz. Kimi sorular ilk bakışta insanlara çok değişik geldiği için değişik tepkilerle karşılaşabiliriz bunları sorduğumuzda. Ancak, bu tepkiler çok da önemli değildir. Daha doğrusu bizim öğrenme ve merak isteğimizi

durdurmamalıdır. Yılmaksızın denemelerimizi sürdürmeliyiz.

Öğrenmenin bir yolu da deneyler, denemeler yapmaktır. Çocuklar denemeler yaparak öğrenmeyi çok severler. Çocukların deneme yapmaya olan istekliliği olağanüstü güzellikte bir özelliktir. Bilinen odur ki öğrenmenin en iyi yollarından biri denemeler yapmaktır. Denerken merak ettiğimiz şeyin gerçekten olup olmadığını görmüş oluruz. Gördüğümüz ve yaptığımız şeyler de aklımızda kolayca kalır.

Çevresindeki varlıklara ve gerçeklere dikkat eden, onları merak eden, araştıran ve en önemlisi de soru sormaktan korkmayan çocuklar önlerine çıkan her engelin kolayca üstesinden gelirler. Çünkü, onlar bu özellikleri sayesinde bilgi sahibi olma ve karşılaştıkları sorunları kazandıkları becerilerle çözme olanağına sahiptirler. İşte, toplumumuzun ve dünyamızın böyle çocuklara gereksinimi vardır. Siz çocuklar gerçekten çok özel ve değerlisiniz.

Zuhal Özer

